

Аграрна Политика

Ограничување на меѓународната трговија

- Економска теорија и меѓународна размена-**
- Либерализација на меѓународната трговија-**

Проф. Д-р Драги Димитриевски

02.4.2015 година

Економски теории

⑩ Меркантилизам (XV до XIX век);

- Изворот на материјалното богатство доаѓа од трговијата
- Благосостојбата на една нација зависи од количеството благородни метали (злато);
- Извозот – позитивна трансакција
- Увоз – негативна трансакција
 - Максимална поддршка на извозот и рестрикции на увозот
 - Царини, контингенти, увозни забрани, контрола на плаќања, субвенционирање на извозот
- Критики (негативни страни на меркантилизмот)
 - Материјалното богатство настанува во производството, трговијата само го распределува;
 - Доколку сите земји го применуваат – нема трговија (сите се извозници);
 - Пример: Англија/франција

Класична теорија за компаративна предност

⑩ Теорија на апсолутна вредност

- Трудова теорија на Адам Смит;
- Третира само еден фактор – трудот

Производ	Земја А	Земја Б	Вкупно
Текстил	4	2	6
Пченка	2	4	6
Вкупно	6	6	12
Производство пред специјализација			
Текстил	1	1	2
Пченка	1	1	2
Производство по специјализација			
Текстил	0	3	3
Пченка	3	0	3

Класична теорија за компаративна предност

⑩ Теорија на компаративна предност

- Давид Рикардо – една од најважните трговски теории;
- Третира предност на производството (специјализацијата) во самата држава

Производ	Земја А	Земја Б	Вкупно
Текстил	4	6	10
Пченка	2	12	14
Вкупно	6	18	24
Производство пред специјализација			
Текстил	1	1	2
Пченка	1	1	2
Производство по специјализација			
Текстил	0	3	3
Пченка	3	0	3

Класична теорија за компаративна предност

⑩ Опортунитетен трошок и компаративна предност

- Готфрид Хаберлер – работната сила не е хомогенизирана
- Опортунитетен трошок: минимален обем на вториот производ од кој мора да се откажеме за да се произведе една дополнителна единица од првиот производ

Производ	Земја А	Земја Б	Вкупно
Текстил	4	6	10
Пченка	2	12	14
Вкупно	6	18	24
Опортунитетни трошоци			
Текстил	2	0.5	
Пченка	0.5	2	

Класична теорија за компаративна предност

⑩ Хекшер-Олинова теорема:

- Компаративна предност на база на расположивост на факторите;
- Разлики во расположивост на факторите: капитал/работна сила;
- Земја со изобилство на капитал усовршува производство кое ангажира капитал и истите ги извезува за производи кои ангажираат поголем обем работна сила

Нарушувања во трговијата на земјоделски производи

⑩ Улогата на националните политики;

- Домашна подршка – директен буџетски трошок;
 - Субвенции во една гранка која е вклучена во извоз или увоз;
- Ограничување на увоз – без буџетски трошок;

⑩ Улогата на субвенциите:

- Го зголемуваат домашното производство/понуда:
 - Во земја извозник го зголемуваат извозот;
 - Во земја увозник го намалуваат увозот;

⑩ Видови субвенции:

- Програми за подршка на цени - ценовни
- Програми за подршка на доходот - доходовни

Конкуренцијата во трговијата со земјоделски производи

⑩ Земјоделството - пазар на потполна конкуренција;

- Голем број производители/понудувачи;
- Слаба пазарна моќ;
- Нови структури – улогата на агробизнисот;
- Нова теорија во тргувањето (Пол Кругман);
 - Економија на обем;
 - Непотполна конкуренција;

Економија на обем и меѓународната трговија

⑩ Модели на пропорционални добивки;

- Ограничување на примена на моделот во земјоделството;

⑩ Економија на обем

- Специјализација

⑩ Видови на економија на обем:

- Внатрешна економија на обем (големина на компанијата);
- Надворешна економија на обем (големина на секторот);

⑩ Економија на обем во земјоделството:

- Голем број земјоделци:
 - Ниска внатрешна економија на обем;
 - Потполна конкурентност;
 - Цените на земјоделските производи

Економија на обем и меѓународната трговија

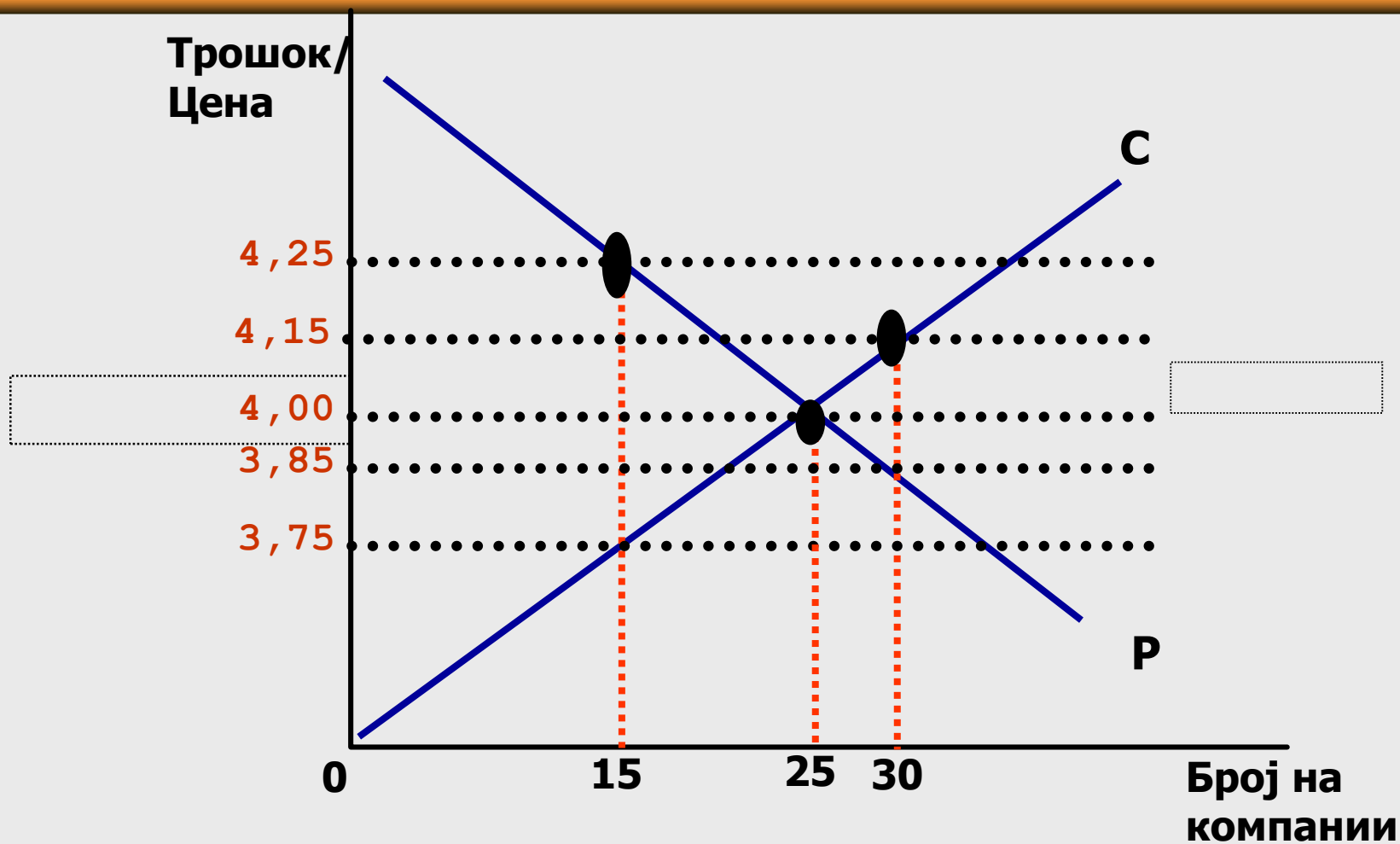
⑩ Економија на обем во земјоделството:

- Тренд на напуштање на секторот;
- Намалување на бројот на земјоделци;
 - Непотполна конкуренција
- Агробизнисот во непотполна конкуренција:
 - Агробизнис инпут сектор;
 - Агробизнис аутпут сектор;

⑩ Монополистичка конкуренција:

- Монопол;
- Олигопол;

Пазарен еквилибриум при монополистичка конкуренција

Нарушување на слободната трговија

⑩ Предности на слободната трговија;

⑩ Нарушување на слободната трговија;

- Трговски бариери: царински и нецарински;
 - Просечната царина за земјоделските производи – 30% (за индустрија 6%);
- Аргументи за заштита:
 - Парите остануваат дома;
 - Заштита на домашните производители;
 - Изедначување на домашните со увозните цени;
 - Создавање на работни места;
 - Намалување на трговскиот дефицит;
 - Национална безбедност;
 - Надминување на нефер трговијата;
 - Развој на млада стопанска гранка;

Нарушување на слободната трговија -ЦАРИНИ

- ⑩ **Царина: данок што го наметнува државата (владата), за производот кога ја минува националната граница.**
 - Царината може да биде: увозна или извозна;
- ⑩ **Царинска зона/Царинска унија;**
- ⑩ **Видови царини според методот на пресметка:**
 - Ад валорем: процент од цената
 - Специфична: парична вредност по единица
 - Сложена царина: комбинација на ад валорем и специфична царина
- ⑩ **Цени при пресметка на царините:**
 - F.O.B: цена со трошоци на утовар на пристаништето на извозникот;
 - C.I.F: цената до пристаништето на земјата увозник (со трошоци за транспорт, царина, осигурување и шпедиција).

Нарушување на слободната трговија -НЕЦАРИНСКИ ТРГОВСКИ БАРИЕРИ

- ⑩ **Ги опфаќаат политиките, правилата и процедурите кои ја ограничуваат трговијата;**
- ⑩ **Видови на нецарински ограничувања:**
 - Квантитативни и др. специфични ограничувања (квоти, збрана за извоз и др.)
 - Нецарински трошоци (антидампинг царини, компензациони царини);
 - Општи политики за ограничување на трговијата (државен откуп, државна трговија);
 - Царински процедури и административни постапки (проценки ...);
 - Технички бариери (здравствени и санитарни прописи, стандарди за квалитет и безбедност, пакување, обележување ...);
- ⑩ **Недоволно дефинирани во трговските договори;**
 - Често се воведуваат и зголемуваат

Либерализација на меѓународната трговија во земјоделството

- ⑩ **Поим либерализација;**
- ⑩ **Почетоци на либерализацијата;**
 - Затворање на пазарите во 30-тите;
 - Тренд на напуштање на секторот;
- ⑩ **ГАТТ – настанок, цели и задачи**
 - 30 октомври 1947 (23 држави)
 - 45.000 царински стапки
 - Стапува на сила на 30 јуни 1948 година
 - Меѓународна мултилатерална конвенција;
 - Задача: взаемно давање максимални можни повластувања помеѓу државите потписнички, со цел да се укинат квантитативните ограничувања;

Либерализација на меѓународната трговија во земјоделството

⑩ ГАТТ – принципи

- Клаузула за најповластена нација;
- Недискриминација во трговијата на земјите членки;
- Примена на царински стапки наместо на квантитативни ограничувања;
- Повластен третман на земјите во развој

⑩ ГАТТ – земјоделство:

- Намалување на земјоделските субвенции;
 - Намалување на субвенциите за 20%;
 - Намалување на извозните субвенции за 36%;
 - Намалување на производството на маслодавни семиња во ЕУ за 50%;

⑩ ГАТТ – обид за промена на принципи и натамошна либерализација

Либерализација на меѓународната трговија во земјоделството

⑩ Рунди на преговори за либерализација

- Рунда: циклус на преговори кои завршуваат со потпишување на трговски договор за редуцирање на царински и нецарински бариери;
- Три фази на рундите на преговори:
 - Прва фаза (1947-51), замрзнување на царините;
 - Втора фаза (1959-79), редуцирање на царинските стапки;
 - Трета фаза (1986-94), проширување на општата спогодба со други области: интелектуална сопственост, услуги, капитал и **земјоделство**;

ГАТТ-хронологија на рунди на преговори

Година	Место и назив	Предмет на преговори	Бр. на учесници
1947	Женева – Хаванска рунда	Царини	23
1949	Анеси (Франција)	Царини	13
1951	Торган (GB)	Царини	38
1956	Женева	Царини	26
1960/61	Женева – Дилонска рунда	Царини	26
1964/67	Женева – Кенедиева рунда	Царини и анти-дмпинг мерки	62
1973/79	Женева – Токиска рунда	Царини и нецарински ограничувања	102
1986/94	Женева – Уругвајска рунда	Царини, нецарински ограничувања и ...	123

Уругвајска рунда

⑩ **Започнува во 1986 (Пунта Дел Есте – Уругвај)**

- Фокус: елиминација на царински и нецарински ограничувања и воспоставување на јасни, недвосмислени и применливи меѓународни трговски правила

⑩ **Се одвиваат во сложени меѓународни односи**

- Претходни редукции на царински стапки;
- Економски рецесии од крај на 70-ти и почеток на 80-ти;
- Креирање на нови форми на заштита на државите од меѓународна конкуренција;
- Билатерални договори на државите од западна Европа со САД;
- Протекционистичка аграрна политика:
 - Пораст на производството;
 - Зголемување на извозни вишоци и залихи;
 - Пад на цената на земјоделско-прехранбените производи;
 - Заштита на трговијата на земјоделско-прехранбените производи: 70% ЕЕЗ; 80% Шведска; 102 Норвешка; 107 Швајцарија;

Уругвајска рунда

- ⑩ **Комплексност во трговијата – нови сектори**
 - Услуги;
 - Интелектуална сопственост, инвестиции;
- ⑩ **Очекување за вклучување на националните аграрни политики**
 - Реформа кон поотворен систем на трговија;
- ⑩ **Однос САД/ЕЕЗ (различни економски интереси):**
 - Елиминирање на извозни субвенции за земјоделски производи (САД);
 - САД прифаќа целосна либерализација на земјоделски производи доколку се либерализираат услугите

Уругвајска рунда

⑩ Резултати:

- Намалени увозните царини во просек за 36%;
- Заменет системот на квоти за текстил со царини до 2005;
- Донесени правила за трговија со услуги;
- Согласност за заштита на интелектуалната сопственост:
 - правилници за за патенти, трговски марки, брендови и трговски права;
- Земјоделство:
 - Намалување на извозните субвенции за 36% до 2001;
 - Намалување на количеството на субвенционирани земјоделско-прехранбени производи кои се извезуваат;
 - Конверзија на сите квоти, увозни дозволи и др. Увозни ограничувања во царински стапки кои ќе се намалуваат;
- Најзначајно: мултилатералните трговски преговори добиваат институционална структура:
 - **Светска Трговска Организација – СТО (WTO);**